

in effectu, si occurrant quando ipse durat, vel in affectu, quia includit propositum de se efficax vitandi omne id quod tali amori est contrarium: at vero impossibile est homini lapsa vincere omnia peccata legi naturæ contraria sine speciali gratiæ auxilio, ut supra ostensum est; ergo impossibile etiam illi est suis viribus habere dilectionem Dei victricem omnium talium peccatorum, vel in effectu, vel etiam in affectu, per propositum efficax cavendi illa, quia non potest homo efficaciter et naturaliter proponere id, quod est sibi naturaliter impossibile. Et declaratur amplius, quia dictum est supra non posse hominem lapsum vincere tentationem gravissimam sine auxilio gratiæ; ergo nec potest sine gratiæ auxilio habere propositum efficax vincendi similem tentationem: ergo multo minus potest diligere Deum super omnia, nam amor Dei includit non solum propositum vincendi unam vel alteram, sed etiam absolute vincendi omnes tentationes repugnantes tali amori, imo et vitandi perpetuo omnes occasiones et voluptates quæ possunt hominem inducere in similem tentationem, eumve in morali periculo peccandi mortaliter constituere.

CAPUT XXXIV.

EXPONITUR AC DEFENDITUR MENS D. THOMÆ DE AUXILIO GRATIÆ NECESSARIO AD DILECTIONEM DEI IN STATU LAPSE NATURÆ.

1. *Difficile dubium contra ultimam rationem superioris capituli.* — Ex fundamentis hujus sententiæ, sola ultima ratio est probabilissima, eamque maxime intendit D. Thom. in dicto art. 3, juncto art. 8, et ita videtur eum exponere Cajetan., dicto art. 3; Soto, lib. 1 de Natur. et Grat., c. 22; et illa utuntur alii moderni Thomistæ. Sed adhuc non quiescit mens, quia licet ratio illa recte probet non posse hominem lapsum suis viribus esse ita constantem et perseverantem in hac dilectione, quin aliquando contra illam peccet, non tamen probat non posse hominem pro brevi tempore, vel pro aliquo momento exercere talem actum, qui sit absolutus proposito et affectu, quamvis postea non sit futurus efficax in effectu. Accedit quod tentatio vel difficultas gravis quæ possit talem actum impedire, nec semper actu occurrit in præsentem, ut est per se manifestum, quia sæpe potest aliquis, quando nulla tentatione pulsatur, de Deo cogitare et se ad Deum diligendum excitare; nec possibilis tentatio

gravis aut difficultas, futura in perseverantia illius amoris, cogitatur explicite, quoties ille amor exercetur, nulla enim ratione hoc est necessarium, quia, ut supra dicebam, non est necesse facere explicite comparisonem, sed solum absolute velle placere Deo in omnibus propter bonitatem suam. Ex quo resultat ratio sæpe a nobis facta, quia actus hic secundum se naturalis est, ut in præcedenti capite dictum est: ergo in ratione et voluntate hominis lapsi est tota virtus per se necessaria ad eliciendum hunc actum cum concursu generali Dei, quia naturalis virtus potentiarum non est diminuta per peccatum, ut supra etiam dictum est. At vero impedimenta quæ possent hanc virtutem impedire, ne efficiat talem actum, non semper occurrunt, ut ostensum est: ergo non semper est impossibilis talis actus: ergo potest aliquando elici ab homine lapsa ex solis naturalibus, sine auxilio gratiæ. Confirmatur, quia ut amor sit super omnia, satis est quod, quamdiu durat, faciat servare omnia præcepta; sed homo potest servare omnia præcepta naturalia pro aliquo brevi tempore sine auxilio gratiæ: ergo pro eodem poterit habere talem actum dilectionis.

2. *Prima sententia: rationem D. Thomæ intelligi de amore super omnia perfecto, quod proxima difficultas solum convincit, non autem de imperfecto.* — Prædicta tamen sententia per imperfectum amorem non debet intelligere carentem supernaturalitate. — Propter hanc difficultatem, nonnulli Theologi, etiam ex discipulis D. Thomæ, concedunt posse hominem lapsum diligere aliquo modo super omnia Deum ut finem naturæ, suis naturalibus viribus, quamvis amor ille semper sit imperfectus et inefficax, quamdiu ab auxilio speciali non procedit, et ita D. Thomam interpretantur de amore super omnia perfecto et efficaci, ne illi contradicere videantur. Ut autem non reducat controversia ad sola verba, oportet distinguere de qua perfectione vel imperfectione actus sit sermo: jam enim supponimus omnem amorem Dei mere naturalem, quantumcumque in suo ordine super omnia et efficax sit, simpliciter esse imperfectum comparisone facta ad amorem charitatis; non possunt ergo dicti auctores loqui de hac imperfectione. Sic enim etiam homo in statu integræ naturæ et Angeli non potuerunt diligere Deum super omnia, nisi imperfecto amore: oportet ergo ut loquantur de imperfectione opposita perfectioni quam hic amor intra suum ordinem habere potest. Verumtamen etiam intra illum ordi-

nem potest actus multipliciter esse imperfectus, et a perfecto distingui.

3. *Nec item carentem absoluto proposito.* — Primo enim dici potest amor imperfectus, quia non habetur per actum absolutum, *Volo* placere Deo in omnibus, sed per actum conditionatum seu simplicem affectum, *Vellem*. Et hoc modo vix est qui dubitet posse hominem lapsum amare Deum affectu inefficaci, seu conditionato, desiderando placere ei super omnia, ut expresse tradunt Medina et alii infra referendi. Nec invenio aliquem contradicentem, præter unum, P. Vasquez, cui jam satis responsum est. Sed hic amor non potest dici super omnia, quia una ex conditionibus, ad amorem super omnia requisitis, est ut voluntas toto suo affectu feratur in Deum, præferendo illum rebus omnibus amicitiae ejus repugnantibus; qui autem solum conditionate vellet placere Deo, eo ipso non amat illum, præferendo illum omnibus, nam aliquid subtrahit, ratione cujus conditionem apponit. Unde quoad hoc applicari potest vulgaris objectio, quod is qui tantum vellet, sed de præsentem non vult placere Deo in omnibus, eo ipso non amat Deum super omnia, non quia nullum affectum habeat ad Deum, nam revera cupit et desiderat ipsum amorem Dei super omnia, non tamen exercet illum, licet exerceat alium imperfectum ad Deum et amorem ejus.

4. *Nisi tantum illo quod extenditur ad vitanda venialia.* — Secundo, dici potest amor super omnia imperfectus quoad extensionem aliquam ex parte objecti. Sic enim Cajetanus, dicto articulo, amorem Dei super omnia distinguit: unum esse dicit quo amans tantum refert in Deum omnia referibilia in ipsum; alium, quo simpliciter omnia in Deum refert; inter quos ponit discrimen, quod prior consistere potest simul cum aliqua actuali culpa, saltem veniali, licet non cum mortali; posterior vero utramque omnino expellit, quia nulla culpa est referibilis in Deum. Unde prior amor imperfectus dici potest respectu secundi ex parte objecti, quia non refert in Deum omnia simpliciter, seu non vult Deo placere in omnibus, sed cum quadam limitatione, scilicet in omnibus sine quibus non potest amicitia subsistere, non vero excludit omnia quibus potest amicitia tepescere, vel augmentum ejus retardari. Proprius autem diceretur, priorem amorem tantum referre in Deum omnia, quæ ex necessitate simpliciter (ut sic dicam) referenda sunt in ipsum, ut amicitia possit subsistere: posterior autem amor absolute refert in Deum

omnia, quia in omnibus, etiam minimis, cupit placere Deo. Et ita, quantum in se, vult ut nihil fiat ab homine quod non sit referibile in ipsum, quod tamen prior amor permittit.

5. Hac ergo distinctione posita, quæ optima est, et in amore etiam charitatis locum habet, dicere quis potest hominem in natura lapsa posse diligere Deum auctorem naturæ super omnia, et propriis viribus, priori amore imperfecto, propter rationem supra positam; non tamen posteriori amore perfecto, quia in homine lapsa non potest esse amor qui excludat omnia peccata venialia. In quo servatur differentia inter hominem integrum et lapsum, nam homo integer, cum facile posset omnia peccata venialia vitare pro sua libertate, pro eadem poterat posteriori modo perfecto auctorem naturæ diligere. Nec videtur Cajetanus ab hac sententia alienus, sic enim inquit: *Licet homo in statu naturæ corruptæ, quantum est ex sufficientia sua, possit ex puris naturalibus diligere Deum super omnia referibilia in ipsum, quæ tunc sunt in sua potestate, ut ratio probat, non tamen potest diligere Deum super omnia simpliciter, quia non potest non peccare, utique saltem venialiter; hunc enim sensum postulat ille discursus et modus, quo solvit rationem dubitandi a se positam, scilicet, quod homo in hoc statu potest ex suis naturalibus cognoscere Deum ut super omnia diligendum, tanquam auctorem et finem naturæ, et ideo potest etiam suis viribus per dilectionem huic cognitioni se conformare. Ipse autem respondet concedendo illationem solum cum illo addito, ut possit homo diligere Deum super omnia referibilia in ipsum, de quo amore dixerat repugnare cuicumque peccato mortali, quia cum illo amore Dei non potest aliqua creatura amari ut ultimus finis. Ergo cum dicit alium amorem, quem vocat super omnia simpliciter, non posse haberi ab homine lapsa pro vires naturales, quia non potest vitare omne peccatum, necesse est ut id dicat ratione venialium, alioqui nec discursus subsistit, nec consentanee loquitur. Nec mirum est quod Cajetanus hic admittat priorem amorem super omnia in homine lapsa, cum id ex professo doceat in opusculis, ut allegavi.*

6. *Prædicta tamen expositio non est ad mentem D. Thomæ.* — Hæc vero sententia, cujuscumque sit, non est ad mentem D. Thomæ, nec vera, nec sibi constans. Probatur primo, quia D. Thomas eam dilectionem naturalem Dei super omnia, quam negat posse fieri ab homine lapsa non sanato per gratiam, conce-

dit fieri posse ab hominē sanitatem gratiæ consecuto : sed homo etiam justificatus non potest vitare omnia peccata venialia : ergo nec potest diligere Deum super omnia simpliciter, sed tantum quoad referibilia in ipsum, ut loquitur Cajetanus; ergo de homine nondum sanato per gratiam negat D. Thomas posse diligere Deum super omnia, etiam quoad referibilia in ipsum. Deinde, sicut homo lapsus non potest suis viribus vitare omnia peccata venialia, ita nec potest eisdem viribus vitare omnia mortalia; ergo si propter priorem impotentiam non potest diligere Deum super omnia illo secundo modo perfectiori, etiam propter posteriorem impotentiam non poterit diligere Deum priori modo, seu quoad omnia referibilia. Neque refert quod impotentia vitandi peccata venialia sit major quam mortalia, quia cum utraque sit impotentia simpliciter, magis vel minus nihil variat, nam etiam inter venialia major est impotentia vitandi quædam quam alia. Unde si propter impotentiam vitandi venialia non potest homo suis viribus diligere Deum super omnia perfecto modo, ideo est, quia non potest absolute velle quod sibi est impossibile; ergo eadem ratione non potest amare priori modo, quia non potest absolute velle omnia mortalia peccata vitare, quia hoc etiam est simpliciter impossibile per vires naturæ. Et ita incidimus in fundamentalem rationem supra adductam pro sententia D. Thomæ. Et sine dubio omnes, qui illam sententiam tuentur, de illo naturali amore Dei loquuntur, qui mortalem lapsum contra divina præcepta naturalia excludat, etiamsi non omnia venialia vincat, et illum putant esse impossibilem per vires naturæ. Imo et Cajetanus ipse in fine illius dubitationis illum amorem, quo in statu naturæ corruptæ nihil contra Dei amicitiam admittimus, Deumque diligimus super omnia, solum quoad referibilia in ipsum, tribuit gratiæ sananti naturam per charitatem, intelligitque hoc esse necessarium etiam respectu præceptorum tantum naturalium. Quomodo autem hoc cohæreat cum his, quæ prius dixerat, non satis video.

7. *Alii exponunt rationem D. Thomæ de amore perfecto, id est, qui cum effectu vitat mortalia, non de alio quantumvis absoluto, qui brevi succumbat.* — Tertio modo dicitur naturalis amor perfectus, vel imperfectus quoad efficaciam. Et sic distinguunt aliqui duplicem Dei dilectionem; una est quæ in affectu et proposito, etiam absoluto, vult placere Deo in omnibus, et servare mandata ejus, et nihilominus

non est efficax, quia neque in effectu postea servat præcepta, neque sola sufficit ad resistendum omnibus contrariis quæ in discursu temporis occurrunt; alia vero dilectio Dei est non tantum in affectu, sed etiam in effectu, quia et amat placere Deo, et id facit in omni occasione, contraria impedimenta superando. Prior dilectio consistit in uno simplici actu, qui in momento aut brevissimo tempore habetur ac transit; posterior vero non consistit in solo simplici actu, sed includit successionem plurium formalium vel virtualium, quibus cum effectu mandata servantur. Priorem ergo dilectionem vocant aliqui imperfectam et inefficacem, et de illa affirmant posse fieri ab homine lapsus sine auxilio gratiæ respectu Dei finis naturalis, et quando tentationes et difficultates extrinsecæ absunt, et hoc modo expeditur difficultatem supra propositam. Posteriorem vero dilectionem vocant perfectam et efficacem, quam potuit homo habere in statu innocentiae, non vero in natura lapsa. Et ita interpretantur D. Thomam, quia hoc solum probat ratio ejus, prout supra explicata est.

8. *Molina proxime datam expositionem amplectitur.* — Atque hoc tandem modo putant posse Theologos conciliari, exceptis illis Doctoribus qui dicunt posse hominem lapsum servare diu omnia præcepta naturalia propriis viribus, nam illi utramque dilectionem viribus liberi arbitrii concedunt, quod absurdissimum et perniciosissimum est. Cum illa ergo distinctione et moderatione amplexus est illam sententiam Molina in Concordia, quæst. 14, art. 13, dispnt. 14, memb. 3, quæ in illo ab aliquibus modernis Theologis inter alias notata et exaggerata est. Sed profecto non fuit Molina primus neque ultimus qui illam tenuit opinionem. Nam (ut Cajetanum et alios antiquiores omittam, qui simpliciter et sine distinctione admittunt dilectionem naturalem super omnia in homine lapsus viribus naturæ operante, qui non possunt cum majori moderatione explicari) eandem fere distinctionem retulit Soto, lib. 1 de Natura et Grat., cap. 22, quam non reprobatur, sed potius declarat et confirmat. Neque etiam negat hominem lapsum posse diligere Deum priori modo viribus naturæ, sed potius illum simplicem actum admittit, quamvis neget illum esse vocandum amorem super omnia. Sic enim inquit: *Hoc argumento conficiunt nonnulli posse a nobis diligere Deum super omnia naturaliter. Quod revera et absonum est Christianis auribus, et præter rationem collectum. Nam esto haberi ille actus naturaliter*

possit, etiam ab eo qui est in peccato mortali, nequaquam dicendus est amor Dei super omnia. Non ergo dissentit in re, nam actum admittit, etiam absolutum, nam his verbis illum explicaverat: *Volo Deo in omnibus et per omnia placere.* Negat tamen illi actui denominationem seu conditionem super omnia, quia non excludit quidquid est contrarium divinæ amicitiae.

9. *Soto parum sibi cohærens impugnatur.* — Infra vero ait non posse hominem lapsum naturaliter omnia uno actu mentis velle referre in Deum, siquidem absque speciali auxilio non potest non incidere in culpam, quæ sit contra divinam amicitiam. Sed neque istud secundum cum priori satis cohæret, neque illa ratione recte probari videtur. Nam eo modo quo vult aliquis illo actu placere Deo in omnibus et per omnia, eodem modo vult omnia referre in ipsum, saltem prout id esse potest in præcepto, vel ut ad placendum Deo fuerit necessarium, quia hoc includitur in universali objecto illius actus: ergo sicut absoluto affectu amat Deum, ita etiam in affectu omnia refert ad ipsum. Quod vero qui sic amat, necessario aliquando postea peccat suis viribus relictus, pertinet ad effectum, non vero tollit quin ille affectus fuerit universalis, etiam quoad referendum in Deum omnia, referibilia. Imo quia peccatum contra legem naturæ, postea commissum, est contrarium illi priori actui amoris, et virtualis retractatio illius, inde satis colligitur illum amorem virtute comprehendisse relationem omnium referibilium in Deum. Denique hæc relatio continetur in substantia amoris Dei super omnia, cum proportione ad genus amoris naturalis et supernaturalis; sed idem Soto, lib. 2, cap. 14, in fine, dicit, quemcumque actum potest habere homo qui est in gratia, eundem posse etiam elicere peccatorem ex puris naturalibus, quoad substantiam operis, et affirmat se pro viribus hoc probasse priori libro, cap. 20 et duobus sequentibus; ergo non potuit consequenter negare posse peccatorem ex puris naturalibus diligere Deum eo amore quo referat omnia in ipsum, quia hoc ad substantiam actus pertinet. Cur ergo ille simplex actus amoris non dicitur super omnia, licet fortasse sit inefficax.

10. *Eandem illam expositionem approbasse Medina ostenditur.* — Præterea, ab eadem sententia non videtur discrepare Medina, dicta quæst. 109, art. 3. Nam de dilectione naturali loquens in 2 conclusione de homine condito in puris naturalibus, ait posse aliquo modo dili-

gere Deum super omnia. Hoc autem explicat et probat, quia in primo instanti usus rationis potest se convertere in Deum, et proponere studiosè agere, quæ verba absolutum actum significant, quem statim explicat, dicens: *In eodem instanti potest habere hunc actum efficacem, Volo placere Deo et in nullo displicere.* Et nihilominus in 3 conclusione addit non posse talem hominem diligere Deum dilectione perfecta. Per dilectionem autem perfectam declarat illam quæ servat omnia præcepta. Nec potuit aliam perfectionem intelligere, quia si prior est ejusdem objecti et cum eadem universalitate, et efficacæ, ut ipse ait, id est, absoluta, ut Molina loquitur, quæ alia perfectio illi addi potest, nisi perseverantiæ et actualis efficacæ? Unde ratio qua ibi probat talem dilectionem non posse esse perfectam, vel intelligenda est de hac perfectione, vel nullius est momenti; sic enim argumentatur: Voluntas efficacæ finis includit voluntatem efficacem mediorum quæ sunt necessaria ad finem; ergo si homo diligit Deum super omnia (utique perfecte), consequens est quod possit omnia præcepta adimplere sine gratia. Hæc autem ratio solum probat posse hominem implere omnia præcepta quamdiu dilectio illa durat, vel si in illa perseveret, ex quo ad summum colligitur illam dilectionem per solas vires naturæ non posse esse perseverantem diu, quia etiam impleteret cum effectu omnia præcepta, quod facere non potest. Ergo solum hoc addit hæc dilectio perfecta supra aliam, et si plus intendatur, illa ratione nullo modo probatur, quia voluntas efficacæ finis solum includit voluntatem efficacem mediorum, quamdiu durat; potest autem mutari, et tunc poterunt etiam media contemni; loquitur ergo de dilectione quæ sit stabilis et perseverans. Et ita in virtute ponit eandem distinctionem et easdem assertiones. Easdemque statim etiam ponit de homine lapsus, quas necesse est eodem modo intelligere, cum ipse alias doceat, vires liberi arbitrii easdem esse in homine lapsus, quæ in puris naturalibus fuissent.

11. *Ad eam quoque Bannez accessit.* — Eodem fere modo loquitur de puero perveniente ad usum rationis Bannez 1. 2, quæst. 10, art. 1, dub. 2, ad 4, ubi ait non esse impossibile homini, in statu naturæ corruptæ, per vires ejusdem naturæ implere præceptum naturale convertendi se in Deum, proponendo per totam vitam secundum rectam rationem agere, idque volendo, quantum in se est. Hæc autem conversio continet amorem Dei super omnia,

nam præceptum naturale de hoc amore datur, et illa conversio est ad Deum ut ad ultimum finem, et cum amore obedientiali, cum dicatur includere dictum propositum recte vendi: ergo est amor Dei super omnia per unum actum simplicem, qui in uno instanti esse dicitur. Addit vero idem auctor illud propositum revera inefficax esse propter naturæ corruptionem. Non potuit autem intelligere esse inefficax, quia sit tantum per modum velleitatis, seu voluntatis conditionatæ, quia præceptum naturale non est de hujusmodi velleitate, quæ vix meretur nomen amoris Dei, sed de vero amore per absolutam voluntatem, cum vero proposito illi placendi, nam illa velleitas revera non est verum propositum, neque ita solet appellari. Loquitur ergo de inefficacia quoad effectum, ut statim ipse declarat, dicens non posse hominem lapsum, per totam vitam neque per longum tempus, sine gratia omne bonum morale adimplere. Videtur ergo juxta prædictam distinctionem loqui, et simplicem actum absolutum amoris Dei et propositi, dicto modo inefficacis, admittere in homine lapso suis viribus operante.

12. *Similiter Cumel.* — *Ac tandem Lorca.* — *Data expositio Molinæ nec notam quidem improbabilitatis meretur.* — Idem sumi potest ex Cumel. 1. 2, quæst. 109, art. 4, disp. 2, concl. 2, quatenus ait posse hominem non tantum potentia physica, sed etiam morali implere omnia præcepta pro brevi tempore, prout in eo occurrunt, etiam in natura lapsa, quia alias non tantum læsa, sed extincta esset per peccatum, et addit omnes Theologos ita sentire. Cum ergo dilectio naturalis Dei non censeatur impossibilis homini lapso, nisi propter observantiam omnium præceptorum naturalium quam includit, juxta prædictam sententiam non erit impossibilis pro illo brevi tempore, pro quo observatio omnium mandatorum impossibilis non est. Præsertim quia illo eodem tempore potest occurrere præceptum naturale amoris Dei sufficienter propositum per rationem naturalem. Denique novissime Lorca 1. 2, disp. 3, de Grat., circa finem, fatetur, præmissa præfata distinctione amoris, nullo argumento probari dictum simplicem actum esse impossibilem, ideoque *satis probabile* existimat hunc posse elici sine speciali Dei auxilio, quamvis dilectio diuturna et effectiva impossibilis sit, et de hac posteriori dilectione D. Thom. interpretatur. Et in quæstione decisionis sentit, sub illa generali regula multorum Theologorum, quam D. Thomas etiam

art. 4 docet, scilicet, hominem lapsum posse singula præcepta legis naturæ uno vel alio actu pro parvo tempore implere, sub hac, inquam, regula etiam præceptum amandi Deum comprehendit. Non est ergo singularis illa opinio Molinæ, neque potest ulla censura notari; imo nec improbabilis judicari.

13. *Ad mentem tamen D. Thomæ non esse probatur primo.* — Nihilominus tamen in eam sententiam induci non possum, ut existimem illam fuisse mentem D. Thomæ; nam imprimis non sine causa distinctas quæstiones proponit, unam de dilectione, et alteram de observantia præceptorum legis. Et in hac posteriori utitur illa restrictione de observatione præcepti quoad substantiam actus, vel quoad modum, quæ non utitur in priori quæstione, sed absolute definit non posse hominem in natura lapsa ex solis naturalibus diligere Deum super omnia; ergo intelligit specialem impotentiam habere hominem circa dilectionem naturalem Dei super omnia, nam illam nec quoad substantiam potest homo lapsus efficere sine gratia. Loquitur ergo de quolibet actu dilectionis singulari et divisim sumpto, et non tantum conjuncto cum diuturna observantia omnium mandatorum, alioqui nulla esset differentia inter dilectionem et observantiam mandatorum, neque potuisset quæstiones illas distincte tractare.

14. *Probatur secundo.* — *Tertio.* — Quod etiam confirmari potest ex simili quæstione, quam de Angelis movet 1 p., q. 60, art. 5, an naturali dilectione diligant Deum plus quam se, et respondet affirmando, idque probat, tum ex morali præcepto diligendi Deum supra se; tum ex inclinatione naturali voluntatis. Ibi enim evidenter loquitur de dilectione, ut est singularis actus, ad quem est specialis et maxima inclinatio voluntatis, et de quo datur speciale præceptum, et qui in momento fieri potest, ut factus est ab Angelis. In prædicto autem art. 3, doctrinam quam ibi tradit, explicat per aliam quam de Angelis tradiderat, et illam applicat ad hominem in natura integra, et ab illa excipit hominem lapsum: ergo sicut affirmat Angelum vel hominem integrum posse elicere suis viribus specialem actum dilectionis Dei super omnia, ita id negat de homine lapso. Denique ubicumque D. Thomas aliis locis hanc quæstionem tractat, de singulari actu dilectionis loquitur, ut videre licet quodlib. 1, art. 8; in 2, d. 28, q. 1, art. 2, et d. 33, quæst. 2, art. 2, ad ult.; ergo immerito ille articulus tertius ad sensum peregrinum et plane violentum traducitur. Etenim

talem esse istiusmodi sensum ratione etiam ostendere possumus.

15. *Probatur quarto.* — Ratio autem est quia diversa sunt operari bonum et perseverare in bene operando, et ideo, licet ad perseverandum requiratur gratia, non ideo dici potest etiam ad operandum requiri, quia perseverare difficilius est quam operari; ita ergo aliud est diligere, aliud in dilectione perseverare; nec quia ad perseverandum in dilectione sit necessaria gratia, bene inferretur esse necessariam ad diligendum, sed aliunde hoc probari necesse est. At vero dilectio quæ vocatur efficax in effectu, quia in re ipsa potest consequi effectum servandi omnia præcepta longo tempore, non est sola dilectio, sed est dilectio cum perseverantia. Quomodo enim dilectio faciet servare præcepta longo tempore, nisi ipsa dilectio eodem tempore perseveret? Ergo quamvis homo non possit hanc dilectionem facere per vires naturæ, non sequitur non posse diligere, sed non posse perseveranter diligere, quod longe diversum est. D. Thomas autem in illo articulo, et alii Theologi in hoc puncto non tractant de necessitate gratiæ ad perseverandum in dilectione, sed ad diligendum.

16. *Probatur quinto.* — Et confirmatur ac declaratur a simili, nam simpliciter verum est fidelem, per ordinarium auxilium gratiæ, posse diligere super omnia, et vera dilectione charitatis Deum ut supernaturalem finem, quia potest simplicem actum hujus dilectionis elicere, quamvis illa dilectio cum solo illo auxilio non sufficiat ad servanda omnia præcepta, et vitandum omne peccatum longo tempore, quia auxilium ordinarium gratiæ, quod sufficit ad sic diligendum, non sufficit ad perseverandum diu in tali dilectione, nisi amor et specialior protectio Dei in natura lapsa homini conferatur. Ergo similiter, si vires naturæ sufficiunt ad eliciendum unum actum omnino absolutum dilectionis Dei super omnia, quamvis per solas illas sine majori auxilio non possit homo perseverare in illo amore, servando diu totam legem, nihilominus simpliciter dicitur amare Deum super omnia per vires naturæ. Deinde in supernaturali amore unus actus dilectionis absolutus est etiam efficax de se ad servandam totam legem, quantum est ex parte sua, et efficaciter avertit voluntatem a peccato, et convertit ad Deum, nam propterea est sufficiens dispositio ad justitiam; ergo similiter actus naturalis dilectionis est de se efficax, si t simpliciter absolutus, est enim eadem pro-

portio. Et ratio utriusque est, quia amor non denominatur efficax observatione totius legis, quia illam de facto operetur multo tempore, quia neque amor supernaturalis hoc semper facit, et multa efficaciter proponimus, quæ postea non facimus. Dicitur ergo efficax, non quia facit, sed quia de se aptus est facere, seu non in effectu, sed in affectu, et quia ille actus, quamdiu durat, non admittit secum aliquid contrarium divino præcepto; ergo si homo potest viribus naturæ talem actum elicere, simpliciter dicendum est posse diligere Deum super omnia per vires naturæ. Et hoc est quod D. Thomas et alii auctores negant.

17. *Vera resolutio difficultatis posita in num. 1.* — Igitur defendendo secundam opinionem superiori capite contentam, quæ sine dubio probabilior est, ad difficultatem positam contra principale fundamentum ejus, dicendum est non solum non posse hominem lapsum viribus naturæ cum effectu perseverare longo tempore servando mandata, sed etiam non posse uno simplici actu, qui brevi tempore vel etiam in momento haberi potest, absolute et de se efficaciter velle diu servare omnia mandata. Et inde est ut non possit simili actu omnino absoluto et efficaci diligere Deum super omnia, quia hic amor vel formaliter vel virtute illud propositum includit. Ratio autem prioris partis est, quia eo ipso quod diuturna observatio totius legis naturalis, prout in executione successive fit, est impossibilis per vires naturæ, etiam simul apprehensa per modum unius objecti amandi, seu proponendi, est objectum simpliciter impossibile viribus naturæ: quia voluntas non potest per vires suas naturales efficaciter velle quod præstare per easdem vires est sibi impossibile, efficaciter, inquam, etiam ex parte affectus, et per propositum absolutum, ut sumitur ex doctrina Aristot., 3 Ethic., cap. 2, et D. Thom. 1. 2, quæst. 13, art. 5, et in libro sequenti in multis actibus supernaturalibus declarabitur, et aliquid etiam in capite sequenti dicemus. Igitur ex impossibilitate executionis, quæ dici potest effectiva, oritur impossibilitas objectiva respectu propositi omnino absoluti. Et inde consequenter est ut, supposita fragilitate hominis lapsi ad servandum diu integram legem naturalem, sit impossibilis absoluta dilectio Dei super omnia per easdem vires naturales, quia quod non potest fieri sine gratia non potest etiam sine gratia absolute et efficaciter proponi. Ex quo intelligitur facile differentia inter statum na-